

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2025

1/2-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқаргы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрепинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы гуўалық берилген.*

Нөкис

1/2-сан 2025

январь - февраль

Қарақалпақстан Республикасы мектепке шекемги хәм мектеп билимлендириуи
министрлиги, Қары Ниязий атындағы Тәрбия педагогикасы миллий институты
Қарақалпақстан филиалы

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Захия НАРИМБЕТОВА
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Хушбоқ НОРБЎТАЕВ
Сапардурды АБАЕВ	Ойниса МУСУРМОНОВА
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Сафо МАТЧОН
Мавлюда АЧИЛОВА	Шукурулло МАРДОНОВ
Азизжан АБДАЗИМОВ	Абдулхамид МИРЗАЕВ
Шухрат АБДУЛЛАЕВ	Абдимурат ЕСЕМУРАТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Даулетназар СЕЙИТКАСЫМОВ
Злийха ОРАЗЫМБЕТОВА	Қалыбай ПРИМБЕТОВ
Мансурбек ОНГАРОВ	Рағно ОРИПОВА
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Норим РАХМАНОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Муқаддас РАХМАНОВА
Марифжон АХМЕДОВ	Светлана СМИРНОВА (Москва, Россия)
Гулзабира БАБАШЕВА	Тажибай САПАРБАЕВ
Умида БАХАДИРОВА	Мухаббат САЛАЕВА
Фархад БАБАШЕВ	Гўзал СОДИҚОВА
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Улбосын СЕЙТЖАНОВА
Гулбахар БЕШИМБЕТОВА	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Комил ГУЛЯМОВ	Нурзода ТОШЕВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Куанишбек ТУРЕКЕЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Тажибай УТЕБАЕВ
Дилдора ДАВРОНОВА	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Алишер ЖУМАНОВ	Амангелди ҚАМАЛОВ
Гулнара ЖУМАШЕВА	Тажикал КУДАЙБЕРГЕНОВА
Холбой ИБРАГИМОВ	Ойбахор ШАМИЕВА
Шохида ИСТАМОВА	Ризамат ШОДИЕВ
ВОХИД КАРАЕВ	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз, Қазақстан)	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Сарсенбай КАЗАХБАЕВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Мохира КУВВАТОВА	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Джавдод ПЎЛАТОВ	Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Гулрухсор ЭРГАШЕВА
Пердебай НАЖИМОВ	Гавхар ЭШЧАНОВА
Асқарбай НИЯЗОВ	Қонысбай ЮСУПОВ
	Гулара ЮСУПОВА

Ҳакимова И.Х. Умумтаълим мактабларида раҳбарларининг инновацион бошқарув фаолиятининг зарурияти	171
Rasulov A.N. Oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalash jarayonida talabalarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	176
Umirova D.A. Tarbiya darslarini tashkil etishdagi zamonaviy yondashuvlar	182
Юлдашева Н.Н. Тарихий ўлкашунослик дарсларида инновацион электрон ахборот-таълим ресурсларидан фойдаланиш методикаси	185
Boymurodova G.T. Integrasitalashgan ta'lim - ta'lim samaradorligi omilidir	190
Shamuratov A.A. Barkamol shaxsni voyaga yetkazishda oilaviy muhitning o'rni	194
Tursunboyeva X.S. Bo'lajak o'qituvchilarga jadid ma'rifatparvarlarining ta'limiy g'oyalari o'qitish metodikasini takomillashtirishning pedagogik - psixologik xususiyatlari	201
Sadikova Ch.B. Ta'limda texnologiyaning roli va autentik materiallarga kirish imkoniyatlari	206
To'xtasinova N.I. Bo'lajak o'qituvchilarning individual ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda raqamli ta'lim muhitining asosiy tamoyillari, texnologiya va vositalarni tahlil qilish	212
Mirzakarimova N.M. Talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishda dasturiy ta'minotlarning ahamiyati	218
Yusupova G.A., Sapayeva Z.J. Ta'limda raqamli kompetentlik: o'qituvchining roli va digcompedu modelining ahamiyati	224
Raxmanova M. Bo'lajak biologiya fani o'qituvchilarining ekologik kompetentligini innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish mazmuni	230
Azizova S.F. Ta'lim jarayonida yuzaga keladigan konfliktologik vaziyatlarda pedagogik munosabat	237
Матназарова М.Б. Практическая реализация модели менеджмента развития интеллектуальной мобильности студенческой молодежи в условиях интернационализации высшего образования	242
МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ	
Allambergenov A.J. Massaliq mádeniyat qubılısınıń jaslar sanasına tásiiri	248
Sodiqova O. 1925-1930-yillarda sssrda o'rta maxsus ta'lim tizimini o'rnatish davrida pedagoglarga nibatan olib borilgan siyosat	254
Saxobidinova M. Turkistonda ta'lim ruslashtirishning asosiy vositasi sifatida	262
ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА	
Paluanova A.D. Fizikadan klastan tis jumislardi shólkemlestiriw hám olardıń áhmieti	273
Gadaymuratov Sh.M., Xuramamova K.T. Texnologik ta'lim o'qituvchilarining amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish	277
Зарымбетова Б.Е. Использование игровых технологии при преподавании информатики	285
Musurmonov Ulug'bek Sherali O'g'li. Sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni	290
БАСЛАЎШИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ	
Abdalieva P. Baslawish klasslarda ana tili hám oqiw sawatxanlǵın oqıtwdıń bazıbir máseleleri	293
Baltabaeva B. Oqiw tapsirmalari arqali baslawish klass oqiwshilariniń awizeki sóylew kónlikpelerin qalıplestiriw metodikasi (tálim qaraqalpaq tilinde alip barılatuǵın mektepler misalında)	295
Отениязова П.Е. Қарақалпақ халық дәретпелери тийкарында балалардың сөйлеу тилин рауажландырыу (балалар қосықлары мысалында)	299
Berdiyorova N.B. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishning samaradorligi	303

SUN'IY INTELLEKTNING TA'LIMDA ROLI

Musurmonov Ulug'bek Sherali o'g'li
CHDPU Axborot texnologiyalari va suniy
intellekt kafedrasida kafedrasida

Tayanch so'zlar: suniy intellekt, o'yin texnologiyalari, informatika, ta'limni raqamlashtirish, talabalar motivatsiyasi, jamoaviy ish, algoritmik fikrlash, innovatsion o'qitish usullari.

Ключевые слова: искусственный интеллект, игровые технологии, информатика, цифровизация образования, мотивация учащихся, командная работа, алгоритмическое мышление, инновационные методы обучения.

Key words: game-based technologies, informatics, digitalization of education, student motivation, teamwork, algorithmic thinking, innovative teaching methods.

РЕЗЮМЕ:

Ushbu maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni, o'quv jarayonini individuallashtirishdagi ahamiyati va o'qituvchilarning faoliyatini samarali tashkil etishdagi roli tahlil qilinadi. Maqolada SI texnologiyalarining afzalliklari, ularning ta'lim sifatiga ta'siri hamda O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu texnologiyalarni joriy etish istiqbollari haqida fikr yuritilgan.

РЕЗЮМЕ:

В данной статье анализируется роль технологий искусственного интеллекта (ИИ) в современной системе образования, их значение в индивидуализации учебного процесса и повышении эффективности деятельности преподавателей. В статье рассматриваются преимущества технологий ИИ, их влияние на качество образования, а также перспективы внедрения данных технологий в систему образования Узбекистана.

SUMMARY:

This article analyzes the role of artificial intelligence (AI) technologies in the modern education system, their importance in the individualization of the learning process, and their role in improving teachers' professional efficiency. The paper discusses the advantages of AI technologies, their impact on the quality of education, and the prospects for implementing these technologies in Uzbekistan's education system.

Введение.

XXI asrda axborot texnologiyalari jamiyatning barcha sohalarida chuqur o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Ayniqsa, ta'lim tizimi raqamli texnologiyalar ta'sirida jadal rivojlanmoqda. Sun'iy intellekt (SI) — bu kompyuter tizimlarining inson tafakkuriga xos bo'lgan fikrlash, o'rganish, qaror qabul qilish va muammolarni hal etish qobiliyatlarini o'zida mujassam etgan sohadir. Ta'lim jarayonida SI texnologiyalarining joriy etilishi o'qituvchining ishini yengillashtiradi, o'quvchi faoliyatini kuzatish, baholash va tahlil qilish imkonini beradi. Shu bois, bugungi kunda dunyo ta'lim tizimlari sun'iy intellektidan samarali foydalanish masalasiga katta e'tibor qaratmoqda.

O'zbekiston Respublikasining "Raqamli ta'lim" konsepsiyasi ham ana shu maqsadlarni ilgari suradi. Sun'iy intellekt tushunchasi ilk bor 1956-yilda

amerikalik olim Jon Makkarti tomonidan ilmiy atama sifatida qoʻllanilgan. Dastlab SI oddiy hisob-kitoblarni avtomatlashtirishga yoʻnaltirilgan boʻlsa, hozirda u chuqur oʻrganish (deep learning), neyron tarmoqlar va tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) kabi ilgʻor texnologiyalarni oʻz ichiga oladi. Bugungi taʼlim tizimi SI yordamida quyidagi asosiy yoʻnalishlarda samarali rivojlanmoqda:

1. **Adaptiv taʼlim tizimlari** — oʻquvchilarning bilim darajasi, oʻrganish tezligi va xatolariga asoslangan holda individual oʻquv yoʻnalishlarini taklif etadi. Masalan, Duolingo yoki Khan Academy tizimlari oʻquvchining javoblariga qarab dars murakkabligini oʻzgartiradi.
2. **Virtual oʻqituvchilar va yordamchilar** — ChatGPT, Google Gemini, Siri kabi tizimlar oʻquvchilarga mustaqil oʻrganish imkonini beradi.
3. **Baholash tizimlarini avtomatlashtirish** — test natijalarini, insholarni, kod yozish mashqlarini avtomatik tahlil qilish orqali inson omilini kamaytiradi.
4. **Maʼlumotlarni tahlil qilish va monitoring** — oʻquvchilarning faolligi, darsga qatnashish, topshiriqlarni bajarish statistikasi asosida ularning rivojlanish dinamikasini aniqlaydi.

Taʼlim jarayonida SI oʻqituvchi uchun yordamchi vosita sifatida xizmat qiladi. U pedagogni almashtirmaydi, aksincha, uning kasbiy faoliyatini qoʻllab-quvvatlaydi.

Заключение.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-fevraldagi “Sunʼiy intellekt texnologiyalarini joriy etish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ–4996-sonli qaroriga muvofiq, sunʼiy intellekt sohasida milliy kadrlar tayyorlash va taʼlim jarayonini raqamlashtirish dolzarb vazifa sifatida belgilangan. Mamlakatda “Raqamli oʻqituvchi”, “Bilim”, “UzEDU AI” kabi platformalar joriy etilmoqda. Ushbu tizimlar oʻqituvchilarga darslarni avtomatik rejalashtirish, oʻquvchilar faoliyatini tahlil qilish va individual tavsiyalar berish imkonini yaratmoqda. Kelajakda Oʻzbekiston taʼlim tizimida SI quyidagi yoʻnalishlarda keng qoʻllanilishi kutilmoqda:

- adaptiv oʻquv dasturlari;
- sunʼiy intellekt asosidagi baholash tizimlari;
- raqamli oʻquv platformalarini integratsiyalash;
- oʻquvchilarning psixologik portretini tahlil qilishda neyrotexnologiyalarni qoʻllash.

Sunʼiy intellekt taʼlim tizimining yangi bosqichini boshlab berdi. U nafaqat oʻqituvchining ishini yengillashtiradi, balki oʻquvchini oʻz-oʻzini oʻrganishga, tanqidiy fikrlashga va ijodkorlikka yoʻnaltiradi. SI texnologiyalarini toʻgʻri qoʻllash taʼlim sifatini oshirish, bilimlarni baholashda shaffoflikni taʼminlash va taʼlimda samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son qarori. [www. lex. uz](http://www.lex.uz).
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. 60112300 – Texnologik ta'lim bakalavriat ta'lim yo'nalishining malaka talablari.
3. Qo'ysinov O.A. Mehnat ta'limidan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi. «Maktab va xayot» jurnali 2014-yil,1-son. 16 b
4. Karimov S., "Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi ahamiyati", *Ta'lim va Innovatsiya* jurnali, 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi "Raqamli ta'lim" konsepsiyasi, 2022-yil.